

Krha je vsak četrtak in velja
a poštino vred ali v Mari-
boru a pošiljanjem na dom
za celo leto 32 Din, pol leta
16 Din, četrt leta 8 Din. Izven
Jugoslavije 64 Din. Naročnina
se pošlje na upravništvo
Slov. Gospodarja v Mari-
boru, Koroška cesta št. 5. —
List se dopušlja do odpo-
vedi. Naročnina se plačuje
v naprej. Tel. interurban 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poština plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Rokopisi
se ne vračajo. Upravništvo
sprejema naročnine, inserate
in reklamacije.
Cene inseratov po dogovoru.
Za večkratne oglase primeren
popust. Nezaprite reklamacije
so poštnine proste. Čekovni
račun poštne urada Ljub-
ljana 10.603. Telefon inter-
urban 113.

47. številka.

Maribor, dne 25. novembra 1926.

60. letnik.

Volitve v oblastno skupščino.

Centralistična ustava določa tudi to, naj se v vsaki ob-
lasti izvoli določeno število mož, ki bi bili nekaki sveto-
valci državni upravi, posebno v gospodarskem oziru. Ako
bi ustava dala tem možem dovolj vpliva, bi taka skupščina
lahko marsikaj dobrega napravila. Ker so centralisti smat-
rali, da bodo brez teh skupščin lažje vladali, sploh volitev
za nje niso razpisali. Zdaj pa vlada pravi, da hoče te vo-
litve izvesti že meseca januarja.

Naše stališče za te volitve.

Niti od daleč ne bo ta skupščina to, kar slovenski na-
rod po svojih poslancih zahteva, ker bo imela premalo
pravice, o čem kaj odločiti. S tem pa seveda še ni rečeno,
da se slovenski narod ne bo z vso vneto potrudil, da bodo
te volitve izpadle tako, kakor si jih centralisti ne želijo:
Z razpisom teh volitev bi namreč vlada odprla ena vrata,
skozi katera bo šel zastopnik ljudstva, ne le prosit, ne le
svetovat, kakor to oni mislijo, ampak delat! Potem teh
skupščin se bo naš slovenski narod proti volji centralistov
in proti njihovim načrtom sam gospodarsko skušal poma-
gati. Poleg tega bo imel zopet nekje mesto, kjer bo lahko
glasno povdarjal in dokazoval, kakšne krivice nam dela
centralizem. Slovenski narod si bo osvojil to oblastno
skupščino kot prvo postojanko v boju za popolno samo-
upravo. Zato je naše stališče: Le dajte razpisati te volitve!
Slovenski narod ve, kaj bo storil!

Priprave na te volitve!

Ker bo za te volitve prav malo časa pripravljati se, je
potrebno, da se prime za delo z obema rokama. Naši poli-
tični nasprotniki mislijo, da bodo naše strnjene vrste, po-
sebnost naše kmete, presenetili s temi volitvami, da jih
bodo na hitro razpisali in hitro izvršili. Toda pozabili so,
da je danes naš kmet toliko zaveden, da bo prekrizal te
njihove račune bolj kot si to oni mislijo. V naših vrstah bo
za te volitve to-le geslo: Sami brez centralistov — da nam
ti ne bodo mogli te skupščine napraviti le za slabo podruž-
nico beograjskega centralizma! V to skupščino ne sme noben
centralist, ker v njo ne spada! — Naše delo pa bude:
Na vsako navodilo strankinega vodstva takoj izvršiti vse,
izvršiti z odločnostjo in z veseljem, ker bomo delali za svo-
jo boljšo bodočnost.

12. decembra — občni zbori krajevnih organizacij SLS.

Po »Poslovniku krajevnih organizacij SLS« se morajo
vršiti vsako leto meseca decembra občni zbori krajevnih
organizacij. Da se ti občni zbori ne zakasni, zelo pripo-
ročamo, da jih pripravite za 12. december. Občni zbor kra-
jevnih organizacij SLS skliče ožji krajevni odbor, ki tudi
sestavi dnevni red občnega zbora ter kandidatsko listo bo-
dočega ožjega in širšega odbora, preglednikov in razsodi-
šča. Tajnik skrbi, da so člani krajevnih organizacij pravo-
časno obveščeni o času, kraju ter dnevnem redu občnega
zbora.

Občni zbor je sklepčen, če je navzoča vsaj tretjina čla-
nov; ako se ob določenem uri ne bi sešla tretjina članov, se

vrši občni zbor pol ure pozneje in so njegovi sklepi velja-
vni, če je navzoča vsaj desetina članov. Občni zbor odprva
in zaključuje ter mu predseduje načelnik, odnosno podna-
čelnik krajevnih organizacij; če sta oba zadržana, najsta-
rejši član ožjega, odnosno širšega odbora. Ko je tajnik pri-
pravil poslovnik in dnevni red, odpravi predsednik ob dolo-
čenem uri občni zbor, ugotovi sklepčnost ter prečita dnevni
red.

Dnevni red občnega zbora

obsega: 1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občne-
ga zbora. 2. Poročila članov ožjega odbora. 3. Poročila pre-
glednikov. 4. Predlogi in sklepanje o njih. 5. Volitev na-
čelnika, ožjega in širšega odbora, preglednikov in razso-
dišča. 6. Slučajnosti.

K točki

1. Zapisnik občnega zbora

vodi tajnik; ako je tajnik zadržan, ga vodi oni odbornik, ki
ga imenuje predsednik. V zapisniku mora biti zabeleženo
vse, kar se na občnem zboru važnega godi in govori: Nav-
zoči člani ožjega odbora po imenu, drugi navzoči člani po
številu; poročila in debate po vsebini, predlogi in sklepi
dobesedno; izid volitev in uspeh glasovanja.

K točki

2. Člani ožjega odbora poročajo

po naslednjem redu: podnačelnik, tajnik, gospodar, na-
zadnje načelnik. Po poročilu vsakega odbornika odpravi
predsednik debato (razgovor), pri kateri lahko upravičeni
člani stavijo vprašanja na dotičnega odbornika, na koncu
pa na ves odbor. Upravičen se udeleževati debate, staviti
predloge in glasovati pa je vsak član, ki je za tekoče leto
plačal članarino, ali pa mu jo je krajevni odbor SLS spre-
gledal.

K točki

3. Glede poročila preglednikov

velja isto, kar o poročilih odbornikov. Preglednika, ki sta
pregledala račune, knjige in inventar ter ugotovila zado-
sten red, predlagata občnemu zboru »absolutorij«, pri
vzornem delovanju »absolutorij« s pohvalo. Občni zbor iz-
reče absolutorij ali vsemu odboru skupno, ali posamez-
nim odbornikom posebej.

K točki

4. O predlogih

mora predsednik najprej odpriti debato (razgovor) in ko
je debata končana, dati predlog na glasovanje. Pri predlo-
gih glasujejo člani vedno z dviganjem rok ali z vzklikom
ali poimensko po prozivu tajnika iz članske knjige; le če
zahteva nad polovico navzočih, se glasuje tajno z listki.
Predsednik nikdar ne glasuje. Pri glasovanju odloča nad-
polovična večina vseh oddanih glasov. Ob enakem raz-
merju je predlog propadel. Na občnem zboru pravilno
sprejeti predlogi so brezpogojno obvezni za vse člane kra-
jevnih organizacij.

K točki

5. Volitve

se redno vršijo tajno z osebno oddanimi listki, razum če se
občni zbor z nadpolovično večino odloči za drugačni način
volitev. Ob enakosti glasov odloča žreb. Če pri volitvah
nikdo ni dobil nadpolovične večine, se izvede ožja volitev
med članoma, ki sta dobila največ glasov. Na vsakoletnem
občnem zboru se voli:

a) Načelnik, kot zastopnik krajevnih organizacij

SLS na zunan in njen vrhovni voditelj na znotraj.

b) Ožji odbor, ki ga tvorijo poleg načelnika še:

podnačelnik, tajnik in gospodar. Poslednja dva, tajnik in

gospodar, bodita izbrana iz mlajših vrst, ker zahteva njiju
obsežni posel več časa in svežih moči; načelnik in podna-
čelnik pa bodita kot predstavitelja in voditelja krajevnih
organizacij vzeta izmed uglednih in prevdarnih starejših
mož; tako bodi že v štirčlanskem ožjem odboru spojena
modrost starosti in živahnost mladosti.

c) Širši odbor, ki ga sestavljajo poleg članov ož-
jega odbora še zaupniki iz posameznih krajev in sta-
nov organizacijskega okoliša. Zaupniki naj bodo izbrani in
porazdeljeni tako, da so v zboru zaupnikov po svoji moči
in številu zastopani vsi kraji, vse občine, vasi in okolice,
ter vsi stanovi in poklici, kmetje, kočarji, želarji, obrtniki,
delavci, vinarji, posli, izobraženci, ženstvo, mladina; vsa-
kemu zaupniku se dodeli določen okoliš, kraj ali stan. Ako
v ožjem ali širšem odboru ni iz posameznih občin nobene-
ga občinskega odbornika, se voli v širši odbor tudi zastop-
nik kluba občinskih odbornikov SLS, iz vsake občine po
eden.

d) Dva preglednika.

e) Trije člani razsodišča.

Krajevne organizacije, ki nikakor ne bi mogle imeti
občnega zbora dne 12. decembra, naj jih skličejo za dne
19. decembra, ali za božične praznike, da ne bodo prena-
šali občnih zbora v novo leto, ko nas čakajo najbrž volit-
ve v oblastne in sreske skupščine, prav gotovo pa občinske
volitve! Za vse te volitve moramo že pred Novim letom
svoje vrste urediti!

Tajnike, oziroma poročevalce krajevnih organizacij
prosimo, da nam vsaj tekom enega tedna po občnem zboru
pošljejo: 1. prepis zapisnika občnega zbora, 2. novoizvo-
ljeni ožji in širši odbor, preglednike in razsodišče z na-
tančnimi naslovi (ime, priimek, poklic, bivališče, pošta).

Tajništvo Slovenske Ljudske Stranke v Mariboru,
Aleksandrova cesta 6.

Naša moč.

Kaj hudega je že slovenski narod moral prestati v
svoji domovini, da si je obranil svojo vero in svojo narod-
nost. Razni nasprotniki, ki so se kar vrstili drug za dru-
gim, ki so tudi dolga stoletja zapovedovali slovenskemu
narodu, ga niso mogli steti. Njegova moč je bila neupog-
ljiva. Kljub temu, da je bil naš narod majhen, nasprotniki
pa številni, je zmagal on. Kljub temu, da je bil naš narod
siromašen, tuji pa bogati, si je znal ohraniti svojo zemljo,
svoj dom, svojo vero, svoj jezik. Ne torej v številu, tudi ne
samo v bogastvu je moč naroda, ampak nekje drugod in
sicer v njegovi duši. To je njegova notranja moč, ljubezen
do rojstne grude, zvestoba do vere in jezika. Ta moč je
zmagala navale Avarov, navale Turkov, navale Nemcev.
Ta moč je zrušila gradove, odkoder je švigal bič po hrbtih
naših prednikov, ta moč je zastavila pot raznim prekucu-
hom, ki so prinašali zmo to v deželo.

Ali sedaj naša moč — spi?

Mislijo nekateri, da spi moč našega naroda, da mine-
va ta moč, da naš narod ne ljubi več svoje zemlje in svoje
vere in svojega jezika. Uspavati so mu hoteli to moč in v
spanju mu jo odvzeti, da še vedel ne bi, kedaj. Kakor se
skriva razleze po žilah krepkega moža strup, ki mu vzame
njegovo moč, tako so hoteli mnogi skrivoma vbrizgati
strup tudi v slovenski narod, da bi strli njegovo neupog-
ljivost. Toda krepak in zdrav slovenski narod je začutil to,
pa je sklenil, da ohrani svojo zdravo moč, da zatre vse,
kar prinaša dan za dnevom, teden za tednom ta strup med

spremljevalci molče odšel proti posvetovalnici, kjer je
zbranim Huroncem opisal sramotno prevaro. S svojo zgo-
vornostjo je dosegel pri poglavarjih, da so ga pooblastili,
naj prestano sramoto maščuje nad Dolgo puško in Hitrim
jelenom.

Nemudoma je razposlal brzoteke za ubežnikom in
ogleduhe v delavarski tabor. Pred solnčnim vzhodom je
tudi sam odšel s svojo četo ter jo vodil čez hribe in doline.
Spotoma so prišli do bobrovega tolmuna. Tu so se usta-
vili, Magva pa je svojim vojščakom še enkrat naročil, kar
je bilo treba za pohod.

Med posvetoivanjem je večkrat kakšna bobrova glava
pogledala iz svojega bivališča, a se je hitro zopet skrila
na varno. Le neki stari bobor se je očitno zelo zanimal
za zborovanje in se ni ganil z mesta. Ko pa so bili Huronci
odšli, je oživel. Žival je prilezla iz bivališča, kosmata koža
je padla z nje in pokazal se je resni obraz Čingagoka.

XVI. Indijansko zborovanje.

Rod Delavarov je štel približno toliko vojščakov kot
njegovi sosedje Huronci. V zvezi s Francozi so bili že več-
krat udrli na angleška tla. Zadnje Montcalmove vojne pa
se niso udeležili. Francozi so sodili po tem, da Delavari
zaradi starih pogodb svojega orožja nočejo rabiti proti An-
gležem, ki so bili prej njih zaščitniki. Po lakonski indi-
janski navadi so takrat sporočili Montcalmu, da so njih se-
kire otopele in da jih morajo šele nabrusiti.

Tisto jutro, ko je peljal Magva svojo molčečo četo sko-
zi gozde mimo bobrovskega jezera, je bilo že ob zgodnji
uri v delavarskem taboru vse živo. Zenske so kuhale zaj-
trk, vojščaki pa so se zbirali v gruclah ter se resno pogo-
varjali. Zopet drugi so skrbno pregledovali bojno orožje,

Zadnji Mohikanec.

Povest iz leta 1757.

Po J. F. Cooper-ju predelal Al. Benkovič.

24.

Rade volje se je David oblekel v lovčev obleko in
Sokolu izročil svoje huronske čunje. Težko se je ločil od
pevskega orodja, nazadnje pa je rekel udano: »Prav rad
ostanem tu namesto mladega Mohikanca, saj se je hrabro
in požrtvovalno boril za mene. Sicer pa zaupam v Vsemo-
gočnega. On me bo čuval, da mi Huronci ne store kaj
zalega.«

»Moška beseda!« je rekel Sokol. »Zdaj pa sedite tja-le
v kot, nizko sklonite glave in noge skrite, da nas prezgo-
daj ne izdajo, ker so tako dolge. Molčite, dokler je le mo-
goče, ako pa že morate govoriti, začnite peti po svoji na-
vadi. Huronci bodo mislili, da v glavi niste popolnoma
prav in da se vas ne smejo lotiti.«

S temi besedami je še Davidu pristržno stisnil roko in
z medvedom zapustil gozdu.

Ko je bil zunaj, se je vzravnaval po Davidovi navadi, z
roko dajal takt in pričel peti silno neubrano pesem, da
so ga Huronci res morali imeti za Davida.

Z medvedom sta morala prav mimo straže. Tisti Hu-
ronec, ki je znal nekaj angleškega, je zaklical dozdevnemu
pevcu: »Kaj je z delavarskim psom? Ali se boji? Ali bodo
Huronci slišali njegovo stokanje?«

Medved pa je divje zarenčal, da je Huronec prestra-
šen odskočil. Ta hip sta porabila ubežnika in varno sto-
pala dalje. Šele potem, ko ju nihče več ni mogel videti, sta
kar se da hitro stekla proti gozdu. Ko sta bila že med dre-

vjem, sta začula za sabo kričanje in grozno tuljenje, priha-
jajoče iz samotne kočje.

Unkas je vrgel od sebe medvedovo kožo, Sokol pa je
iz skrivališča potegnil dve puški z vso pripravo, zavihtel
»zveromorca« nad glavo in kliknil:

»Zdaj naj nama pa le pridejo blizu, če si upajo!«

Z nabitima puškama sta takoj nato izginila v temnem
gozdu.

Huronci je gnala radovednost, da so nemudoma šli v
kočo, da se prepričajo, je li Unkas izpremenil svoje
mnenje.

Nekaj časa niti niso opazili prevare. Ko pa je David
po naključju iztegnil noge, so zdajci spoznali, da niso Mo-
hikančeve. Zagnali so divji krik, ki sta ga čula ubežnika,
ko sta bila že v gozdu.

Huronci so tulili kakor besno, da je David že mislil
na zadnjo uro. Kakor vedno, se je najprej zatekel k svo-
jim psalmom ter začel peti pogrebno pesem, ki mu je re-
šila življenje, spominjajoč divjake, da imajo pred sabo
slaboumnega človeka.

Zdaj je vse drlo k posvetovalnici, da tam počakajo,
kaj bodo sklenili poglavarji. Zenske in otroci so tekali sem
ter tja, vsa vas je bila pokoncu. Kmalu so našli tudi ne-
srečnega glumača, ki je povedal, kako mu je Sokol s silo
vzel medvedovo kožo.

Stari poglavar pa je z nekaterimi pogumnimi vojščaki
odšel v podzemeljsko duplino. Tam so našli bolno ženo že
mrtno na ležišču, v sosednjem oddelku pa z zamašenimi
usti Magvo, ki se je besno valjal po tleh. Ko so ga rešili,
je planil pokoncu kot razdražen lev, potem pa je s svojimi

njega. Zato slovenski narod dosledno odklanja nasladno vsiljivost brezverskega in protislovenskega časopisja, zato odklanja vse take, ki ga širijo, ki ga berejo, se po njem ravna, ki po navodilih teh časopisov dalje delujejo. Moč narodova, ki bo strla ta najnovejši naval, se je vzbudila, in zastoj je bil poizkus, to moč narodu odvzeti.

Zastavimo vso svojo moč!

Ko je bil zadnjič zbor zaupnikov SLS v Celju, so se zaupniki domenili, da je potrebno zastaviti vso svojo moč v ta namen, da se iztrebi časopisje, ki ruši moč slovenskega naroda in da se stori vse za dobro, krščansko, slovensko časopisje. Zdaj v decembru je čas novega dela. V vsakem kraju se je določil, oziroma naprosil poseben stalni voditelj agitacije za dobre časopise. Ta bo zbiral teden za tednom pridne pomočnike, ki si bodo delo razdelili po okoličinah in tako v vsej Sloveniji povzdignili glas:

Naša moč je — močno časopisje!

Že veliki Napoleon, ki je bil mogočen kot nihče v Evropi, je priznaval časopisju moč prave velesile. In mnogi, ki so hoteli svojim načrtom priboriti pot z uma svetlim mečem, so to izvršili potem časopisja. Lani je papež sam povedal pomenljive besede: »Najlažje širimo danes svoje ideje s tiskom. Zato potrebujemo za našo sveto stvar v prvi vrsti dobrega krščanskega časopisja. Za časopisje ne moremo nikdar dovolj storiti, nikdar dovolj žrtvovati!« Tudi slovenski narod je o tem prepričan, da bo po močnem, versko in narodno zavednem časopisju tudi sam močen, veren in naroden ostal.

Na delo za »Slovenskega Gospodarja!«

Veliko tisočev je, ki prejemajo teden za tednom svojo priljubljeno glasilo »Slovenskega Gospodarja«. Komaj ga čakajo. Ko pride, jim je prijetno, kot če pride dober prijatelj k hiši. In res je »Slovenski Gospodar« letos že 60 let zvest in dober prijatelj slovenskega naroda in mu hoče tak tudi še v bodoče ostati! So pa še hiše, kamor »Slovenski Gospodar« še ne prihaja. Ako mu v tako hišo odpre pot dobra beseda, recite jo! Ako mu odpre pot prijateljska podpora, ponudite jo! Največje delo pa boste storili tam, kjer bo »Slovenski Gospodar« zamenjal one vrste časopise, ki se sramuje vere in jezika svojega naroda, še več, ki sami zasramujejo vero in jezik svojega naroda. Čas dela je tu! In nihče ne bo odlašal. Vršili bomo veliko delo, narodu bomo dajali moč, ki bo silnejša kot je strup, ter ga bode izločila, ki bo ohranila slovenski narod, da vrši svoje veliko poslanstvo, ki mu ga je Bog določil.

Slovenski župani v preteklosti.

Pred letošnjimi tečaji Županske zveze v Mariboru.

Županska oblast je med Slovenci že od nekdaj najbolj poljudna in ugledna. Kolikor so imeli naši predniki raznovrstnih oblastnikov tokom stoletij, o katerih nam pričajo listine, so se vendar župani najbolj udomačili in nikjer nista ime in veljavo županova ostali tako stalni, kakor pri Slovencih. Pri županijah gre za starodavno in pristno domačo ustanovo, ki se je nad 1000 let ohranila, dasiravno dandanes nima več tistega pomena, kakor ga je imela nekdaj.

Pot do županov nas vodi preko zadrug, ki so bile osnovne organizacije vsega družabnega življenja pri Jugoslovanih. Zadruga je obsegala več rodbin pod eno streho, združenih po krvnem sorodstvu, ki so imele skupno gospodarstvo. Načelnik zadruge je bil starešina, ki je vodil gospodarstvo, razdeljeval delo in skrbel za vse potrebe zadruge. Pa zadrugah ima mnogo naših vasi še danes svoja imena: Matjaševci (Matjaš), Stefanovci (Stefan), Čagona (Čagojca, Čagoj), Žiče (Žitca vas, Žitkova vas). Ravno taka krajevna imena nam dokazujejo veliko oblast, ki jo je imel starešina zadruge ali župan v svoji zadruzi ali naselbini, spričujejo nam pa tudi dejstvo, da so se pri nas Slovenci socialne in politične borbe razvile iz razširjene rodbine, t. j. iz zadruge.

Več zadrug je pri naših prednikih tvorilo župo. Višja enota je bila plemenska zveza, ki je obsegala vse ozemlje naseljeno od istega rodu ali plemena. Tem večjim združ-

bam so načelovali župani, ki so se kot voditelji v bojih nazivali vojvode. (Gorazd, Volkun, Pribislav . . .) Taka velika županija je izpričana pred 1000 leti v Radigojevini (Radgoni), kjer je bil tudi utrjen grad. Isto imamo v Dolnji Lendavi v Prekmurju.

Na mesto staroslovenskih velikih županij so v 9. stoletju stopile frankovske grofije, ki so jih upravljali grofi.

O delovanju in oblasti naših velikih in malih županov pred 1200 leti nimamo podrobnih poročil. Vemo to, da je bil župan sodnik med zadrugami in njih posameznimi člani (vmeščanje); »Če je pravičen sodnik«, popoldne je šel vojvoda na Gosposvetsko polje, kjer je stal »sodni stol«. Razen tega je bil župan v poganskih časih tudi svečenik svoje župe, kakor starešina svoje zadruge, ker stari Slovani niso imeli svojih duhovnikov (glej Finžgar: »Pod svobodnim solncem!«) Za časa vojne je župan načeloval župni in plemenski vojski.

Kmečke zvezne države so se pri Slovencih pojavile le posamič in so kmalu propadle. Ideja slovenske države pa je v ljudstvu živel naprej, zato so se tudi nemški vojvode podvržili obredu ustoličenja, da so se mogli pred ljudstvom pokazati kot pravi oblastniki. — Čeravno so se med Slovenci v vedno večji množini naseljevali Nemci (Bavarci), vendar je prirojeno narodno pravo še dolgo ostalo nedotaknjeno. Zato se je tudi dolgo ohranilo slovensko sodišče z župani kot sodniki. Župani-sodniki so bili ali pooblašteni od gosposke, ali pa svobodno voljeni. Izvrševali za svojo sodno oblast s pomočjo prisodnikov (zapriseženih mož), katerih je bilo 5 do 7 ali 12. Ti sodniki so sodili javno pod lipo. Umešeni so bili zelo slovesno. Župani kot sodniki so se ohranili zelo dolgo, ponekod celo v 17. stoletju (še danes pravijo ponekod: grem k »rihtarju« (sodniku).

Slovenci pa so postali vedno bolj odvisni od tuje gosposke. Kmalu so preostali od svobodnega ljudstva le še poedinci, skupine ali posamezne občine, takozvani plemičarji ali svobodnjaki, n. pr. Teharje. Le-te občine so imele svojo samostojno organizacijo z župani na čelu. Teharčani n. pr. so si prosti izvolili svojega župana ali sodnika, ki je opravljal s štirimi starešinami vso občino. Imel je sodstvo v vseh zadevah, razven takih zločinov, ki se kaznujejo s smrtjo, sklepal je v imenu občine pogodbe in jih pečatil s pečatnikom plemičarjev. Plemičarji so smeli svobodno nositi orožje in si zahtevati pravice z mečem ali pred sodiščem. Izven v takih občinah plemičarjev, v katerih se nam kažejo zadnji ostanki kmečke avtonomije, so bili župani v srednjem veku le še sodniki in upravni organi skupin, deloma pa le še vaški predstojniki. Nemška gosposka jih je uporabljala po večini kot gospodarske nadzornike. Za svoje delo in trud so imeli ti župani plačilo v užitku zemljišč, županice. Vaški predstojniki so le izterjavali davščine in izvrševali rubežni in sodili v malenkostnih preprih, razsodbo pa je morala potrditi grajska gosposka. Dostikrat so bili tudi izvrševalci kazni (mejni spori).

Kako se je oddajala županska služba?

Služba navadno ni bila dedna, ampak so župana od časa do časa jemali iz raznih rodbin. Večidel so imeli podložniki pravico izbrati si župana, gosposka pa ga je potrdila. Ponekod je bilo županstvo združeno z lastnikom določenega zemljišča (Pekre pri Mariboru poseben način: posestniki zaporedoma).

Strogo določenega delokroga župani v tej dobi niso imeli, ampak so izvrševali to, kar so jim grajski oskrbniki prepustili prosto po dogovoru ali pa vsled starodavnega običaja. Od množine in važnosti prepuščenih jim pravic je bil odvisen tudi socialen ugled in vpliv županov: Kot gospodarski uradniki so morali župani izpovedati o dajstvih posestnikov svoje vasi in sami od njih pobirati davščine, napovedovati tlako in skrbeti, da so jo podložniki opravliali. Dalje so morali župani, če ni bilo v vasi drugih podložnikov, prenašati do sosednjega župana oskrbnikova pisma, kar je bilo za čas turških vpadov velike važnosti. (»Turški glas.«) Sodna oblast se je županom tem bolj omejila, čim bolj jo zasledujemo naprej v novi vek. Imeli so sodne zbornice (vsaj enkrat v letu), naznanjali so sodnijske zločince. V večini slučajev pa jim je bilo prepuščeno le gozdno in poljsko sodstvo, med tem, ko so si krvno sodstvo pridržali grajski oskrbniki.

Verjetno je, da so po kmečkih uporih koncem 15. in v prvi polovici naslednjega stoletja strožje pazili na podložne kmete, kakor tudi na župane, katerim so sodno ob-

»Ali je kedaj bilo drugače?« je odgovoril Magva. »Moje ljudstvo je vedno imenoval svoje drage otroke.«

Čeprav je Delavar vedel, da Magva ne trdi pravega, je pokimal z glavo in rekel:

»Tomahavki vaših vojščakov so bili zelo rdeči pred kratkim.«

»Res je tako, zdaj pa so skrhani in se svetijo. Angleži so mrtvi in Delavari so naši sosedje.«

Delavar je vljudo zamahnil z roko in molčal. Magva pa je poprijel namigavanje gostiteljevo na klanje v fortu Viljem-Henrik in je rekel:

»Ali moja ujetnica bratom dela preglavico?«

»Dobrodošla nam je.«

»Pot med Delavari in Huronci je kratka in odprta. Ako vam je v nadlego, se lahko vrne k mojim ženam.«

»Nam je dobrodošla!« je s poudarkom ponovil delavarski poglavar.

Magva je mislil, da se bo z lahkoto zopet polastil Kore, a ta odgovor ga je zmedel. Pokazal pa ni, da mu je izpodletelo, ampak je po kratkem premolku hladno nadaljeval:

»Ali niso tuji mokasini prišli v gozdove? Ali moji bratje niso opazili sledi belokožcev?«

Zviti Delavar se je delal, kakor da bi šlo za Francoze, in je odgovoril:

»Moj kanadski oče naj le pride. Njegovi otroci so pripravljeni, da ga sprejmo.«

Ako pride veliki poglavar, pride kadit pipo miru. Tudi Huronci ga bodo sprejeli z veseljem. Angleži pa imajo dolge roke in dolge noge, ki se ne utrudijo.«

»Delavarov ne bodo našli speh.«

»Dobro«, je rekel Magva ter še enkrat preobrnil svoj načrt, ko je videl, da previdnemu nasprotniku ne pride do

last omejili in si je tudi od tedaj zemljiška gosposka prilastila imenovanje, oziroma potrjenje od srenje voljenih županov, njih sodno in upravno oblast pa zelo omejila. Najdalje pa se je županska oblast v starem obsegu ohranila pri beneških Slovencih (do leta 1840). Na Kranjskem je prenehala stara županska ustava okoli leta 1500, na Štajerskem pozneje in še pozneje na Koroškem.

In potem je prišla nova zakonodaja, ki je, sicer vpoštevajoč udomačeno pravo v obliki, župane napravila pred vsem za uradnike, pustila jim pa res tudi še nekatere pravice, ki pa niso niti senca pravic nekdanjih županov. Toda še slabša bo stvar po novem občinskem zakonu, ki se nam obeta. Slovenski župani s svojo tisočletno zgodovino svobode bodo postali po novem občinskem zakonu le še uradniki, vezani vselej in povsod le na stroge predpise zakonov, uredb, odredb in odlokov.

Državna politika.

V NAŠI DRŽAVI.

Volitve v oblastno skupščino bodo razpisane. Tako so se glasila poročila ves pretekli teden. Nekateri so že vedeli povedati, da bodo te volitve dne 23. januarja. Naenkrat se jim zelo mudi. O tem je poseben članek, ki ga naj vsak prebere!

Radikali in radičevci imajo prav slab zakon med seboj sklenjen. Vedno se prepirajo, vedno bolj kažejo, da ne spadajo skupaj in se že pripravljajo, kako bodo pred narodom opravili ločitev dosedanje zveze. Radič je šel v svoje politično najbolj ogrožene kraje, tudi v Mursko Sobotu, pa jo je povsod prav klaverno odkuril, ker mu povsod gori pod nogami in njegova beseda ne more več pogasiti ognjevitiga ogorčenja, s katerim se ljudstvo obrača proti njemu.

Centralna uprava države. Vsaka država mora imeti upravo, ki vodi državne posle. Dosedanja naša uprava je zelo slabo poslovala, posebno če pogledamo v Beograd v razne urade, kjer leži na tisoče nerešenih prošanj in vlog. Delokrogi raznih uradov in ministrstev so se križali, da ministri sami niso vedeli, kdo ima v tej, kdo v drugi zadevi odločiti. Ureditev te zadeve je velikanske važnosti. Kajti, če bodo še nadalje vsako malenkost reševali ministri, še nadalje kralj podpisoval vsak osebni odlok, tedaj bomo čakali na rešitve raznih vlog ne le mesece, ampak leta, kar se že zdaj dogaja. Naša dosedanja uprava je podobna kmetu, ki je na desetih različnih njivah oral, a hotel sam imeti vse vaje v svojih rokah, pa jih je podaljšal do svojega doma in cukal na nje, pa ni šlo oranje na nobeni njivi izpod rok. Naši poslanci so zato zahtevali, da mora vlada: 1. predložiti načrt, kako si to ureditev zamišlja, 2. dati čim večjo odločevalno moč samoupravnim ustanovam, in 3. pa mora pustiti poslanca, da po posebnem odboru nadzirajo državno upravo. Te zahteve, ki branijo pravice ljudstva, so vzbudile pri Srbih in Hrvatih veliko pozornost in uroševanje.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Italijani so slabiči. V Italiji je velikanska večina Italijanov, malo Nemcev v tirolskem delu, pa niti en milijon Slovanov. A kako so Italijani slabiči in boječi ljudje, kaže njihovo nasilje nad Slovenci. Te dni so jim prepovedali vsa prosvetna društva, kjer so prihajali Slovenci skupaj, da so se izobraževali, gojili svoj jezik, svojo pesem. Ej, Italijani, ni vas zastoj strah! — Pa ne le Slovanov, tudi drug drugega se zelo boji! Mussolini se je zavaroval s tem, da zadene vsakega, ki ga napade, smrtna kazen. Vsem nasprotnim poslancem je vzel poslansko čast in moč in jih je dal zapreti v ječe. Ta sila bo še enkrat rodila odpor, ki bo zrušil celo državo.

Rusija in Turčija sta sklenili vojaško pogodbo, da bo za slučaj, če Italija res napade Turčijo, prihitela Rusija z vso svojo silo Turčiji na pomoč. To pa bo za Italijo precej trd oreh in Mussolini ima še preslabe zobe, da bi ga strl.

Madžarske volitve so znane, so precej podobne našim doli po južni Srbiji. Tista stranka, ki vlada, že naprej izračuna, koliko potrebuje glasov v posameznem kraju, pa jih toliko dobi, če jo kdo voli ali ne. Pri nas pa si kaj takega le še ne dopustimo in bomo branili pravico svobodnih volitev kot svojo staro pravdo.

vsi pa so se zvedavo ozirali proti veliki koči sredi vasi, kakor bi se v njej skrivalo nekaj, kar je nase obračalo njih pozornost.

Naenkrat pa se je na koncu skalne ravnice, na kateri je stala vas, prikazala tuja moška postava, ki se je jasno črtala na rdečkastem jutranjem nebu. Ko so ga ugledali Delavari, je v znamenje miroljubnosti dvignil roko proti nebu, potem pa jo je položil na prsi. Vaščani so mu z istimi znamenji naznanili svoje prijateljstvo ter mu namignili, kaj pride bliže.

Ko se je bližal, ni bilo slišati drugega kot žvenkljanje srebrnih okraskov, ki jih je nosil na rokah in okrog vratu, in zvončkov, ki so krasili njegove mokasine od jelenove kože. Može je mimogrede vljudo pozdravljati. Ustavil se je tam, kjer so bili zbrani odlični poglavarji. Zdaj so Delavari spoznali v tujcu huronskega poglavarja Magvo, Zvitega lisjaka.

Sprejeli so ga molče in z dostojanstveno resnobo. Starešina pa ga je pozdravil z besedami:

»Dobrodošel, hrabri Huronec. Ali bi hotel s svojimi brati jesti sukatuš (koruzna jed)?«

»Hočem!« je odgovoril Magva in važno sklonil glavo.

Delavarski poglavar je iztegnil roko in Magvo prijel s pestjo v znamenju prijateljstva. Potem ga je povabil, naj stopi v njegovo kočjo in z njim deli zajtrk. Spremljana od starejših vojščakov sta moža stopila v bližnjo kočjo.

Ko so se bili najedli, so ženske pospravile ostanke, Magva in delavarski poglavar pa sta se pripravljala, da bi v besednem boju izvalila drug drugemu nakane z zvijačo in prekanostjo.

»Ali se je obraz mojega velikega kanadskega očeta zopet obrnil proti Huroncem?« je vprašal delavarski govornik.

živega. »Prinesel sem darila za brate. Delavarom se je zdelo prav, da niso krenili na bojno pot, a njih prijatelji niso pozabili, kje je njih bivališče.«

Zvijačni gost se je dvignil in razprostrl svoja darila pred pohlepni gostitelji. Po večini je bilo to malovredno lepotiche, ki so ga bili Huronci v fortu odvzeli poklanjam ženam. Magva je znal vse spretno in preudarno razdeliti. Resni in oprezní Delavari so naenkrat postali prijazni. Posebno gostitelj je zadovoljno pregledoval svoj delež in je rekel:

»Moj brat je moder poglavar. Dobrodošel!«

»Huronci ljubijo Delavare kot svoje brate«, je odgovoril Magva. »Zakaj bi jih ne? Ali ne barva isto solnce njih kože? Ali ne bodo po smrti lovili v istih gozdovih? Rdečkožci bi se morali združiti in pazno oko obračati na bledolčnike. — Ali moj brat ni opazil ogleduhov v gozdovih?«

Gostitelj je postal mehek in je živahno odgovoril:

»Tuje mokasine smo zasledili okrog našega tabora. Prav do naših koč so prišli.«

»Ali je moj brat pregnal pse?«

»Ne. Tujec je pri Delavarih vedno dobrodošel.«

»Tujec že, ne pa ogleduh.«

»Ali Angleži ženske rabijo za ogleduhe? Ali ni rekel huronski poglavar, da je ženske ujel v boju?«

»Tako je. Pa vendar so Angleži razposlali ogleduhe. Prišli so v moje kože, a niso našli nikogar, ki bi jih bil prijazno sprejel. Potem pa so šli k Delavarom, rekoč: Delavari so naši prijatelji, ker so se obrnili od svojega kanadskega očeta.«

(Dalje prihodnjič.)